

CUPRINS

Scrisoare deschisă – introducere	4
Structură manual	5
Portofoliul. Fișa de observare a comportamentului. Proiectul	8
I. DELICATEȚE	9
Lecția 1. Recapitulare: Desenul în creion sau cărbune	11
Lecția 2. Recapitulare: Clasificarea culorilor – culori calde și reci, nonculori. Culori complementare	13
Lecția 3. Expresivități ale limbajului plastic	16
Lecția 4. Tehnici grafice – valoarea prin linie și suprafață în creion și cărbune	18
Lecția 5. Operarea cu „valoarea” ca element de limbaj în spațiul plastic. Linia valorată. Pata valorată	20
Recapitulare și evaluare	22
II. FLEXIBILITATE	23
Lecția 1. Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică	25
Lecția 2. Contrastele cromatice ca mijloace de expresie plastică	27
Lecția 3. Game cromatice	30
Lecția 4. Acorduri cromatice. Dominanta cromatică	32
Lecția 5. Tratarea picturală	35
Lecția 6. Tratarea decorativă	38
Recapitulare și evaluare	40
III. CURIOSITATE	41
Lecția 1. Expoziția	43
Lecția 2. Natura ca sursă de inspirație. Schițe, crochiuri	46
Lecția 3. Forme naturale. Investigația	48
Lecția 4. Forme plastice, plane, spațiale	49
Recapitulare și evaluare	50
IV. ARMONIE	51
Lecția 1. Compoziția decorativă	53
Lecția 2. Stilizarea și modulul	56
Lecția 3. Ritmul în compoziția decorativă	59
Lecția 4. Ritmul în compoziția plastică	60
Recapitulare și evaluare	62
V. INSPIRAȚIE	63
Lecția 1. Secolele IX–XIV. Artă Evului Mediu. Bizanț. Romanic. Gotic	65
Lecția 2. Secolele XIV–XVI. Renașterea	67
Lecția 3. Secolele XVII–XIX	71
Lecția 4. Secolele XIX–XX – Ismele. Franța	74
Recapitulare și evaluare	76
Recapitulare finală – proiect	77
Evaluare finală	79
Dicționar	80

Draga noastră elevă/Dragul nostru elev,

Bine ai pășit în clasa a VI-a!

Ce zici de o călătorie de învățare cu scopul: *Cunoaște-te pe tine însuți*? Și nu oricum, ci prin intermediul Artelor plastice?

Poate fi cel mai frumos drum de descoperire, mai ales dacă-ți vei lua cu tine o *lupă* (metaforic* vorbind) și te vei privi tu pe tine, cu atenție, în timp ce:

- încerci și greșești
*Ești blândă/blând cu tine atunci când greșești și te tratezi cu **delicatețe**, înțelegând că a greși e parte din învățare?*
- exersezi și îți formezi abilități și atitudini diverse
*Ai **flexibilitatea** de a încerca ceva ce nu ai mai încercat?*
- afli informații noi
*Ești o persoană **curioasă**, care pune întrebări?*
- observi cu atenție frumosul din jurul tău
*Oare ai răbdare să descoperi **armonia**?*
- reflectezi la ceea ce au creat ceilalți
*Te poți lăsa **inspirată/inspirat** de cei din jur?*

Pe lângă *lupă* și acest manual îți poate fi de folos – este o resursă de învățare, alături de multe altele. La paginile 5–6 găsești mai multe informații despre tipurile de activități pe care ți le propunem, astfel încât să ai o călătorie interesantă.

Va fi un an în care vei crește și te vei dezvolta, de aceea poți folosi paginile de *Recapitulare și (Auto)Evaluare* ca pe un prilej de confirmare a pașilor pe care i-ai făcut în direcția cunoașterii și autocunoașterii prin artă.

(Auto)Evaluează-te cu ajutorul punctajelor orientative de la sfârșitul unităților și bucură-te de ceea ce ai învățat.

Îți dorim să ai experiențe frumoase!

Delicatețe

Curiozitate

Inspirație

Flexibilitate

Armonie

STRUCTURA ACESTUI MANUAL

VARIANTA TIPĂRITĂ

Manualul de **Educație plastică** pentru clasa a VI-a este structurat pe 5 unități tematice, care dezvoltă conținuturile din programă. Prezentate într-o formă deosebit de atractivă, lecțiile cuprind exemple de activități care conduc la formarea de competențe specifice disciplinei.

Organizarea conținutului permite crearea de conexiuni cu celelalte discipline studiate.

PAGINI DE DESCHIDERE ALE UNEI UNITĂȚI

Numărul și titlul unității de învățare

Rutine de gândire vizibilă

Competențe specifice

Imagine sugestivă pentru noile concepte specifice disciplinei, pe care elevii le vor descoperi în fiecare unitate de învățare

Conexiuni cu viața de zi cu zi, cu vechile cunoștințe, cu informații noi de la alte discipline sau prilejuri de reflecție în strânsă legătură cu formarea de noi competențe din unitate

Titlurile lecțiilor

PAGINI DE LECȚIE

Numărul și titlul lecției

Rubrica Reflecții

Rubrica Aplicații

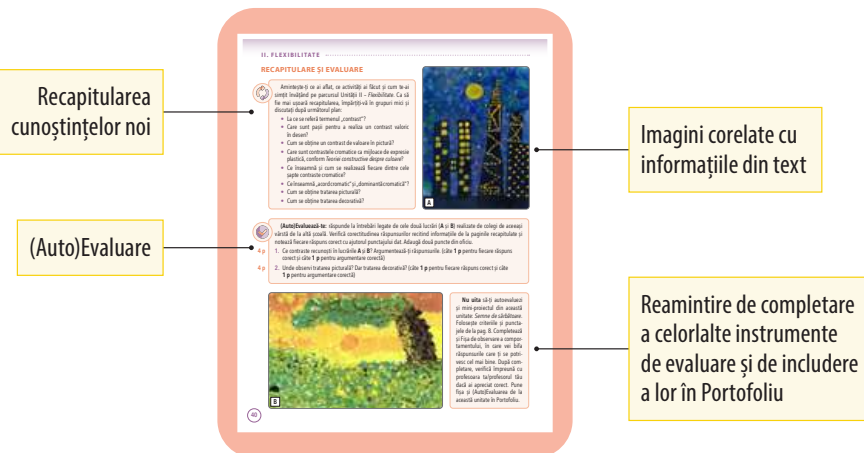

Rubrica Mini-proiect

Rubrica Cunoștințe noi

Imagini corelate cu informațiile din text

PAGINĂ DE RECAPITULARE ȘI (AUTO)EVALUARE

RUBRICI ALE MANUALULUI

Rubricile din manual sunt marcate cu bentițe colorate care sunt în strânsă legătură cu cromatica fiecărei unități, scrise cu fonturi colorate pentru a fi ușor remarcate vizual.

Prin cele două **Pagini de deschidere** din fiecare unitate se urmărește dezvoltarea gândirii vizibile a elevilor și stimularea curiozității de a învăța. Pe aceste două pagini sunt precizate titlurile lecțiilor și competențele ce urmează să fie formate.

Rubrica **Reflecții** conține trimeri spre reactualizarea cunoștințelor învățate în anii anteriori, dar creează și un context reflexiv, cu trimeri spre observarea realității, stimulând curiozitatea pentru descoperirea noilor concepte.

În rubrica **Cunoștințe noi** sunt explicate conceptele noi, într-un limbaj specific disciplinei *Educație plastică*, cu trimeri la exemplificări concrete prin intermediul reproducerilor.

Rubrica **Aplicații** conține exemple de activități de învățare prin care elevii pot experimenta/pune în practică ceea ce au învățat.

Rubrica **PROIECT (MINI-PROIECT)** propune contexte autentice de aplicare a noilor competențe (cunoștințe, abilități, atitudini), în strânsă legătură cu viața de zi cu zi a elevilor.

Rubrica **Recapitulare** vine cu propuneri de reamintire a cunoștințelor noi, prin metode interactive, cu accent pe învățarea prin cooperare.

Rubrica de **(Auto)Evaluare** este un prilej de monitorizare a progresului făcut în formarea competențelor specifice.

Cuvintele notate cu * se regăsesc explicate în dicționarul de la sfârșitul manualului.

Competențe generale și specifice, conform programei școlare pentru disciplina *Educație plastică* pentru clasa a VI-a, aprobată prin ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 3393/2017:

- 1. Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic-vizuale în scopul formării culturii artistice de bază**
 - 1.1. Decodificarea mesajelor transmise prin limbaj artistic în cazul artelor tridimensionale
 - 1.2. Corelarea mesajului artistic al unei lucrări de artă cu mijloacele de expresie
 - 1.3. Recunoașterea diferitelor forme de comunicare artistică, plastică și decorativă în timp și spațiu
- 2. Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale plastice și decorative**
 - 2.1. Utilizarea în contexte variate a instrumentelor corespunzătoare diverselor tehnici
 - 2.2. Adecvarea limbajului plastic folosit la comunicarea mesajului intenționat
- 3. Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor prin utilizarea limbajului artistic-vizual în contexte variate**
 - 3.1. Valorizarea propriilor idei și a sentimentelor exprimate prin limbaj plastic în cadrul unor compoziții proprii
 - 3.2. Realizarea de produse artistice creative, originale și funcționale, în cadrul unor evenimente culturale școlare

VARIANTA DIGITALĂ

Varianța digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, având în plus o serie de activități multimedia interactive de învățare (AMII): animate, statice, interactive.

AMII animate
filmulețe sau animații

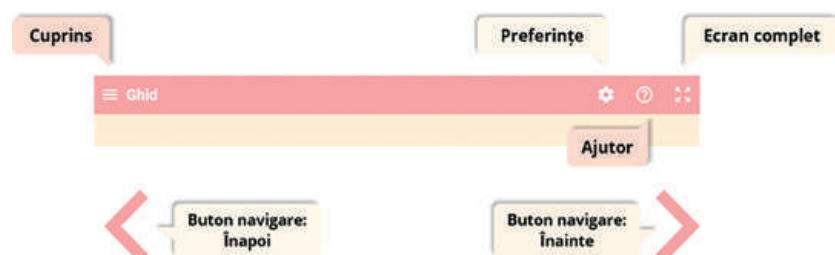

AMII statice
galerii de imagini, informații suplimentare

AMII interactive
jocuri sau exerciții, la finalul cărora elevul poate verifica corectitudinea răspunsurilor oferite

Paginile din manual pot fi vizionate pe diverse dispozitive (desktop, laptop, tabletă, telefon), oferind o excelentă experiență de navigare.

Activitățile multimedia interactive de învățare încurajează elevii să-și dezvolte gândirea critică și să-și sporească interesul și cunoștințele.

Navigarea în varianta digitală permite parcurgerea manualului și revenirea la activitatea de învățare precedentă.

Portofoliul

În fiecare unitate vei realiza Aplicații pe care te încurajăm să le adaugi într-un **Portofoliu** personal. Studiindu-l la final, vei avea dovada dezvoltării tale. Pentru a putea urmări mai ușor progresul făcut, te poți autoevalua la finalul fiecărei unități, urmărind criteriile date. Dacă este cazul, poți alege să completezi/să îmbunătățești anumite produse din portofoliu.

Criteriul	Da	Nu	Parțial
Realizarea tuturor aplicațiilor propuse la fiecare lecție din unitate.			
Respectarea cerințelor din aplicație pentru fiecare produs.			
Produse finalizate.			
Originalitate în realizarea aplicațiilor.			

Fișa de observare a comportamentului

Te-am invitat să iei cu tine în acest an *o lupă*, în sensul de a te privi tu pe tine cu atenție. Vei putea astfel să-ți observi și comportamentul și atitudinea la orele de *Educație plastică*. La finalul fiecărei unități poți adăuga în portofoliu *Fișa de observare a comportamentului*, în care vei bifa răspunsul care ți se potrivește cel mai bine. După completare, verifică împreună cu profesoara ta/profesorul tău dacă ai apreciat corect.

Comportamentul	Niciodată	Uneori	Deseori	Întotdeauna
Am dovedit interes în învățare la <i>Educație plastică</i> .				
Am participat activ: am întrebat, mi-am spus părerea, am cercetat diverse surse etc.				
Am cerut ajutor când am avut nevoie.				
Când am greșit, am folosit greșeala ca prilej de învățare.				
Am finalizat aplicațiile/activitățile.				
Am cooperat cu colegii în realizarea proiectelor.				

Proiectul

La *Educație plastică*, cel mai ușor înveți prin acțiune, aplicând practic noțiunile, cu creativitate, de aceea la fiecare unitate te vei întâlni cu un proiect (sau mini-proiect). Proiectul este un mod de învățare, dar și de evaluare valoros și atractiv, pentru că îți va permite să alegi direcții diverse de rezolvare a provocărilor, potrivite felului tău preferat de a face lucrurile. În cadrul învățării prin proiect poți lucra individual, dar și în perechi sau în grupuri mici, prilej minunat să-ți exersezi spiritul de echipă, colegialitatea, toleranța și dialogul.

În **autoevaluarea unui proiect** te poți ghida după următoarele propuneri de criterii și punctaje:

- proiectul răspunde cerinței – **2 p**;
- noțiunile specifice disciplinei sunt aplicate corect – **2 p**;
- se observă creativitate în aplicarea noțiunilor și în folosirea materialelor – **2 p**;
- proiectul are acuratețe (a fost realizat îngrijit) – **2 p**;
- a existat colaborare (profesor-elev, elev-elev etc.) – **1 p**;
- poți spune ce lecții ai învățat: ce a mers, ce ar fi putut merge mai bine etc. – **1 p**.

Total: 10 puncte

I

DELICATEȚE

Privește cu atenție detaliul din lupă și spune:

- Ce vezi?
- Ce crezi că reprezintă?
- Ce te întrebi?
- Despre ce crezi că vei învăța în această unitate, numită metaforic *Delicatețe*?
- Ce argumente* ai în favoarea susținerii opiniilor tale?

Rutina de gândire vizibilă: Văd/Cred că/Mă întreb a fost dezvoltată în Proiectul Zero, o cercetare a Centrului Harvard Graduate School of Education.

**Competențe
specifice:**

1.2.; 1.3.; 2.1.;
2.2; 3.1.

Identifică în reproducere detaliul pe care l-ai observat la pagina 9. Știai că până la jumătatea secolului al XIX-lea străzile din orașe nu erau iluminate? Din loc în loc erau felinare cu lumânări sau ulei, dar acestea nu asigurau necesarul de lumină.

Pe străzile din București, abia în 1857 au apărut felinare cu petrol lampant.

**În această unitate
îți vei aminti despre:**

Lecția 1. Desenul în creion sau cărbune

Lecția 2. Clasificarea culorilor: culori calde și reci, culori complementare. Nonculori

Vei descoperi:

Lecția 3. Expresivitățile limbajului plastic

Lecția 4. Tehnici grafice – valorația prin linie și suprafață în creion și cărbune

Lecția 5. Operarea cu „valoarea” ca element de limbaj în spațiul plastic.

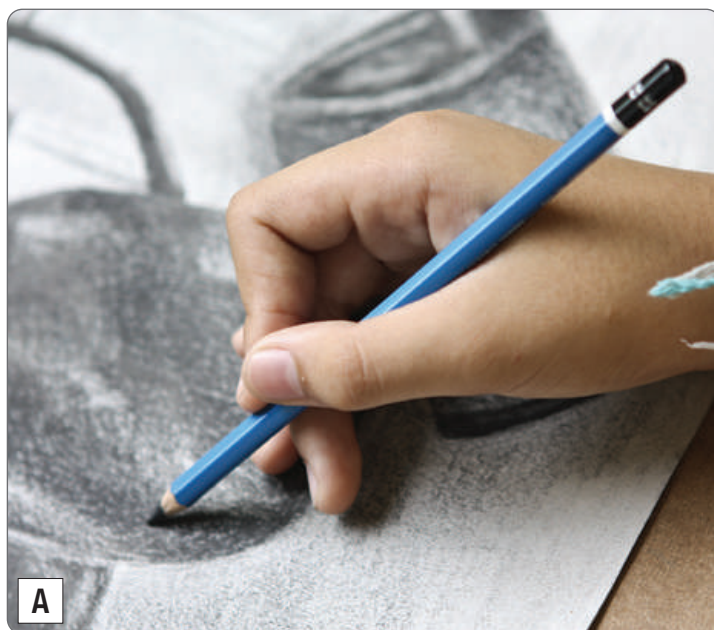
Linia valorată, pata valorată

Vincent van Gogh, *Stradă din Haga*

LECȚIA 1. Recapitulare: Desenul în creion sau cărbune

Reamintește-ți! În clasa a V-a ai aflat că ai nevoie de creioane grafice cu durități diferite, pentru a crea un desen (fig. A). Ce litere și cifre sunt notate pe creioanele grafice cu care tu obișnuiești să desenezi? (fig. B) Ce reprezintă fiecare notație?

Reamintește-ți! În spatele unui desen bine realizat în creion stau: inspirația (felul în care vedem sau ne imaginăm un subiect), tehnica, dar și instrumentele/materialele folosite (hârtie potrivită, cu o greutate de aprox. 90 g/m², creioane grafite de diferite durități, instrumente de șters și de ascuțit).

Zonele de lumină și umbră din desen sunt cele care atrag și mențin privirea, invitând la descoperirea mesajului artistic. Pentru a sugera lumina și întunericul se folosesc hașuri, adică linii suprapuse în straturi. Delicatețea sau, dimpotrivă, presiunea cu care se apasă creionul vor crea un contrast prin care desenul devine bogat, intens și prinde viață (fig. C).

Un joc spectaculos de lumini și umbre poate fi realizat și cu ajutorul cărbunelui. Consistența* acestuia permite o întindere și o acoperire mai rapidă a spațiului plastic.

Cărbunele de desen este apreciat de către artiști datorită impactului vizual foarte mare pe care îl pot obține folosindu-l. Cu ajutorul lui se poate reda o gamă largă de detalii fine și valori de lumini și umbre (fig. D).

D

APLICAȚII

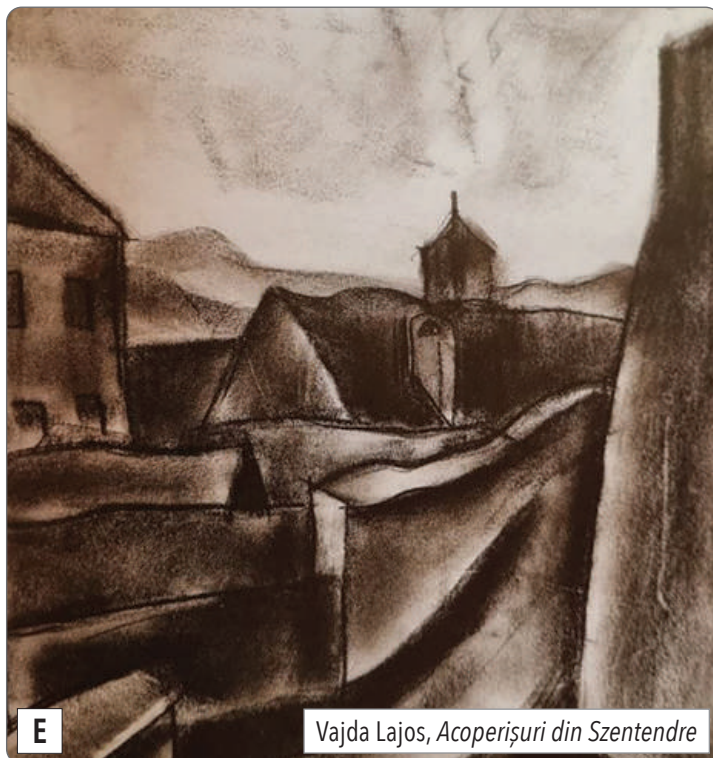
a. Discută cu o colegă/un coleg despre desenul din fig. E.

Ce reprezintă? Ce elemente de limbaj plastic au fost folosite? Dar instrumente? Ce efecte se obțin cu ajutorul cărbunelui? Ce detaliu/detalii vă atrag atenția? De ce?

Care ar putea fi mesajul transmis?

b. Realizează un desen cu un subiect care te interesează. Folosește creion și/sau cărbune.

Fii atentă/atent, cărbunele este un material fragil – se poate rupe ușor atunci când îl folosești. Chiar dacă se întâmplă acest lucru, poți folosi și bucățile mai mici. Sunt de mare folos în realizarea schițelor. Pune desenul în Portofoliu.

E

Vajda Lajos, Acoperișuri din Szentendre

LECȚIA 2. Recapitulare: Clasificarea culorilor – culori calde și reci, nonculori.

Culori complementare

Culori calde și reci. Nonculori

Reamintește-ți! În funcție de senzațiile pe care ni le transmit, culorile pot fi calde (fig. A) și reci (fig. B).

Culorile calde sunt: roșu, galben și oranj. Cea mai caldă culoare este oranj, deoarece rezultă din amestecul a două culori calde:

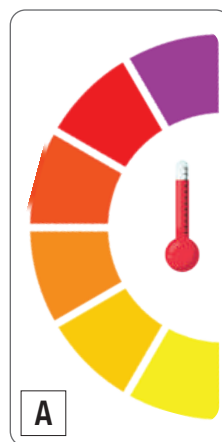
$$O = R + G.$$

Culorile calde dau impresia de apropiere în spațiu.

Culorile reci sunt: albastru, verde și violet. Albastru pur este culoarea cea mai rece, deoarece celelalte culori reci au în amestec și culori calde:

$$Ve = A + G; Vi = A + R.$$

Culorile reci dau senzația de depărtare în spațiu.

A

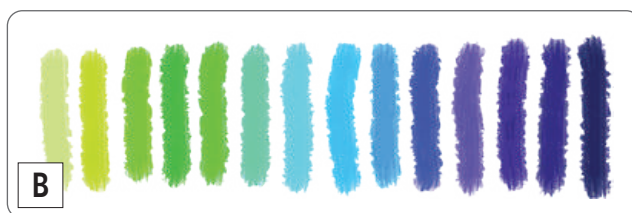
B

Culori calde și amestecuri

A

Culori reci și amestecuri

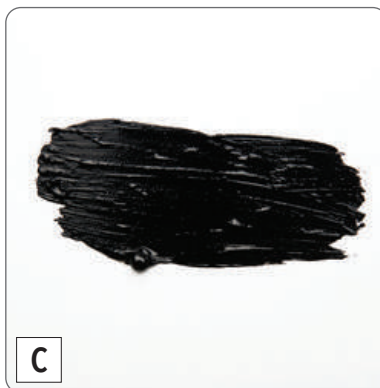

B

Reamintește-ți! Prin amestecul fizic al celor șase culori pigment* (roșu, galben, albastru, oranj, verde, violet) se obține negru. Din amestecul optic al celor șase culori pigment se obține alb.

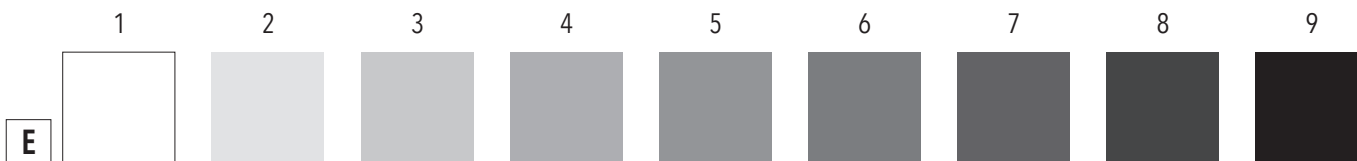
Alb și negru sunt nonculori (fig. C, D). Combinația dintre alb și negru, în orice cantitate, se numește gri (fig. E).

C

D

E

APLICAȚIE

Realizează o lucrare cu un subiect la alegere, folosind: **a.** doar culori calde; **b.** doar culori reci; **c.** doar nonculori. Pune lucrarea în Portofoliu.

I. DELICATEȚE

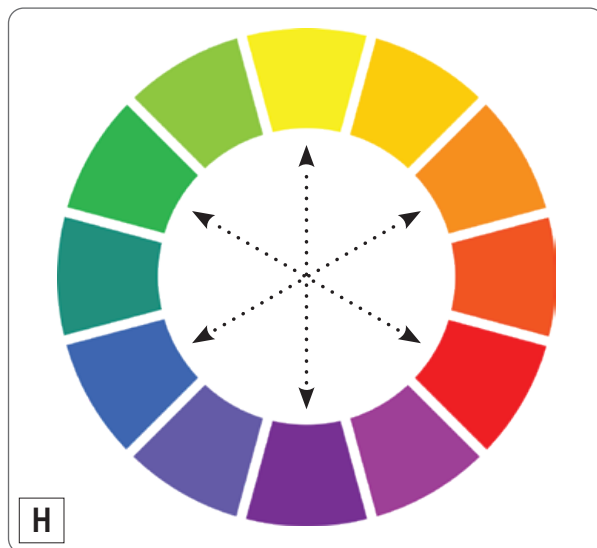
*Culoarea este o putere ce influențează direct sufletul, considera Vasili Kandinski (pictor rus, 1866–1944). Ești de acord cu afirmația făcută de pictor? Ce te face să îi susții punctul de vedere? Privește cu atenție imaginile **F** și **G**. Ce observi? Ce te impresionează? De ce?*

Reamintește-ți! Pentru a putea vorbi în același fel despre culori, artiștii au creat convenții (înțelegeri) despre acestea. O astfel de convenție este cercul cromatic inventat de Johannes Itten (artist elvețian, 1888–1967), ca metodă de învățare a conceptului* de culoare, dar și ca metodă de înțelegere a operelor de artă.

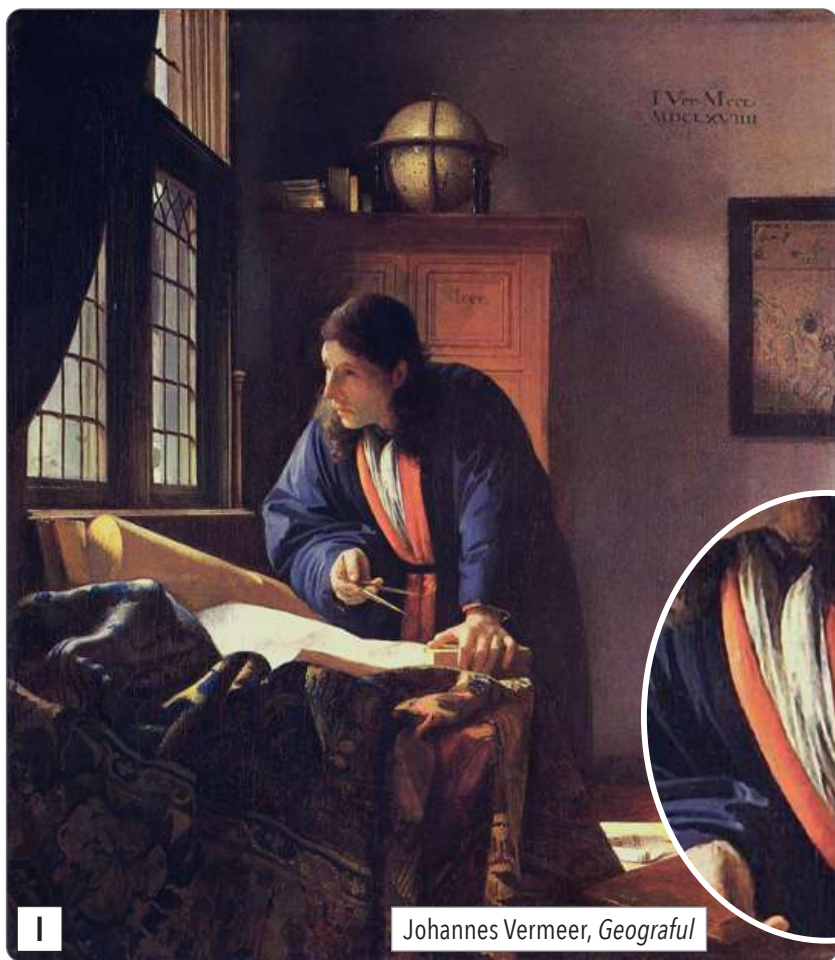
Privește cu atenție *Cercul lui Itten* (fig. **H**) și amintește-ți ce ai învățat despre culorile pigment și despre clasificarea lor.

Pe cercul cromatic se poate observa că fiecărei culori primare îi corespunde, în partea opusă, o culoare binară. Aceste perechi se numesc **culori complementare**: R cu Ve, G cu Vi, A cu O.

APLICAȚIE

Realizează o lucrare cu un subiect la alegere, folosind una dintre perechile de complementare. Pune lucrarea în Portofoliu.

APLICAȚIE

Observă reproducerea *Geograful*, de Johannes Vermeer (pictor olandez, 1632-1675) (fig. I).

Discută cu o colegă/un coleg urmărind planul de întrebări:

- Ce pereche de culori complementare a folosit artistul?
- Ce efecte a obținut prin alăturarea celor două complementare?
- Ce argumente aveți fiecare dintre voi în favoarea opiniilor voastre?
- Ce credeți că vrea să sugereze pictorul prin îmbrăcămintea aleasă?
- Care este detaliul care vine cel mai mult în sprijinul titlului compoziției: *Geograful*?

Știi că anumiți artiști au observat că umbrele au culoarea complementară a luminii care se reflectă?

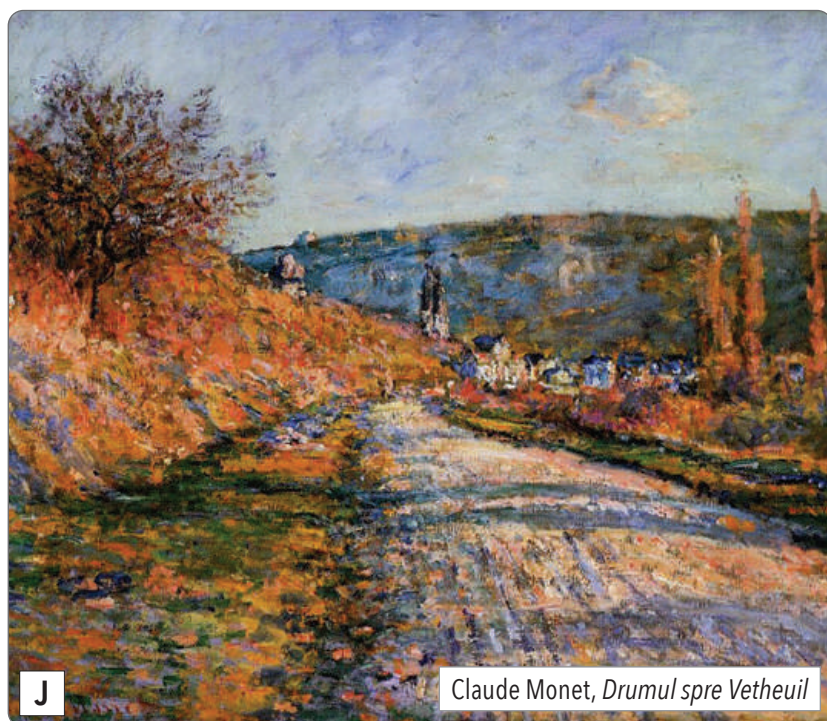
Observă acest lucru în lucrarea *Drumul spre Vetheuil* a lui Claude Monet (pictor francez, 1840-1926) (fig. J). Lumina soarelui este oranj, iar umbrele sunt albastre.

De la ce crezi că sunt umbrele care se văd pe drum?

Ce te face să spui acest lucru?

Dacă pictorul și-ar muta privirea spre dreapta și ar vrea să surprindă în pictură mai mult din peisaj decât se vede acum, ce crezi că ar putea apărea în lucrare?

LECȚIA 3. Expresivități ale limbajului plastic

Reamintește-ți! În clasa a V-a ai studiat despre punct, linie, formă, culoare, valoare – elemente cu ajutorul cărora artiștii se exprimă atunci când creează opere de artă, adică folosesc un limbaj plastic pentru descrierea realității și transmiterea de mesaje și emoții. (fig. A, B, C).

A

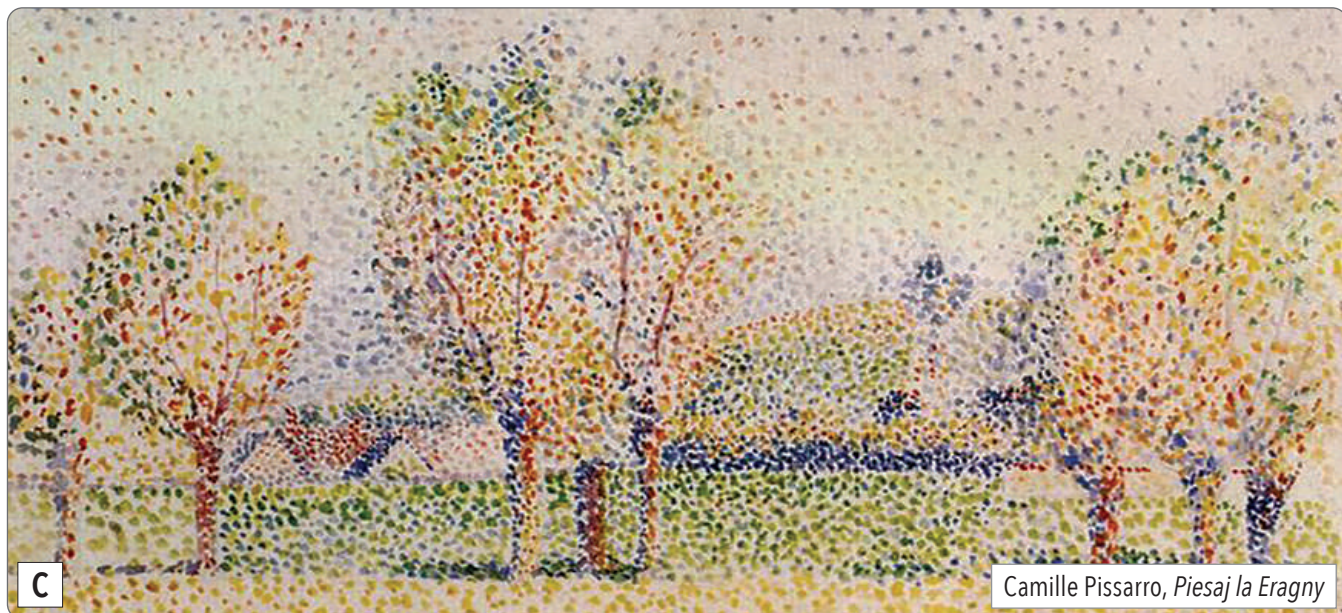
Vasili Kandinski, *Compoziție IV*

Gradul de **expresivitate a limbajului plastic** depinde:

- de felul în care sunt folosite elementele de limbaj plastic în conturarea formelor, în redarea volumului, a texturii, a spațiului etc.;
- de felul în care este gândită compoziția;
- de combinația materialelor și a tehnicilor folosite.

B

Shitao, *Două flori în conversație*

C

Camille Pissarro, *Piesaj la Eragny*

Artiștii plastici redau ceea ce observă, gândesc și simt prin intermediul imaginilor artistice, dar felul în care comunică fiecare este foarte diferit. De exemplu, deși pictorii Paul Gauguin (pictor francez, 1848–1903) și Vincent van Gogh (pictor olandez, 1853–1890) au pictat de-a lungul unei veri aceleași peisaje din localitatea Arles, din sudul Franței, peisajele lor nu seamănă. Fiecare are o expresivitate plastică aparte (fig. D, E).

D

Paul Gauguin, *Peisaj din Arles*

E

Vincent van Gogh, *Peisaj din Arles*

APLICAȚIE

Realizează un desen sau o pictură prin care vrei să transmiți o emoție sau un mesaj. Pentru ca lucrarea ta să fie cât mai expresivă folosește-te de elementele de limbaj plastic pe care le-ai învățat.

Poți să te inspire din imaginile din lecție.

Pune lucrarea în Portofoliu.

LECȚIA 4. Tehnici grafice – valorația prin linie și suprafață în creion și cărbune

MINI-PROIECT: Semnătura ta/Semnul tău

Dacă ai fi creion, ce fel de mină ți-ar plăcea să ai?

O mină foarte dură, care să lase urme clare și precise, sau una moale, cu care să controlezi grosimea și textura liniilor și care să lase urme delicate sau mai întunecate, pe măsură ce depune mai mult grafit pe hârtie? Argumentează-ți răspunsul și, orice ai ales, reflectează la afirmația: *Să lași o urmă pe unde treci!*

La ce crezi că se referă?

Poți începe cu pași mici, de exemplu prin a-ți crea o semnătură (de exemplu, scrierea numelui într-o formă deosebită) sau un semn, pe care să îl lași atunci când faci o faptă bună (fig. A). Pentru realizarea semnului, folosește informațiile pe care le vei afla despre valorația prin linie și suprafață în creion și cărbune.

A

Vorbind despre creion și cărbune, să aruncăm o privire în trecut.

Popoarele antice au utilizat diferite instrumente de scris: tulpini de bambus, de stuf, os etc. Primul instrument de scris a apărut în Imperiul Roman. Era o vergea* metalică, din plumb*, numită *stylus* (fig. B și C), cu care se scria sau se desena pe diferite suporturi: papirus*, plăci din ceară, tăblițe din lut etc.

Creionul din zilele noastre a apărut târziu (fig. D). După jumătatea sec. al XVI-lea d.Hr., a fost descoperit în Anglia un mare zăcămint* de grafit. Oamenii și-au dat seama foarte repede de calitățile lui și de posibilitatea de a-l folosi ca instrument pentru scris, desenat și au început să-l prelucreze. De atunci, vergeaua de plumb a fost înlocuită cu mina de grafit, îmbrăcată în lemn, plastic sau metal.

Set roman cu recipient pentru cerneală și instrumente de scris de diferite forme

B

C

D

Cărbunele pentru desen (fig. E) a fost utilizat din cele mai vechi timpuri, de când oamenii deseneau pe pereții peșterilor.

Astăzi, există multe metode de fabricare a cărbunilor de desen, dar cea mai folosită este cea prin care sunt arse înăbușit* bețe subțiri de tei, de alun sau de viță-de-vie, până când este obținută consistența dorită. Cărbunele este mult mai moale decât creionul și, prin urmare, mai greu de folosit.

Pași pentru a face un desen în creion sau în cărbune:

1. Se schițează desenul cu ajutorul unui creion cu mina mai dură, de tip **HB**; se trasează linii subțiri, fine, uneori întrerupte, până când se ajunge la forma dorită.
2. După ce desenul a ajuns la forma finală, se identifică părțile luminate și cele întunecate. Acestea se vor diferenția cu ajutorul creioanelor cu mină mai moale, de tip **B**. Se face **valorația prin linie și/sau suprafață**, adică se dă volum formei desenate (se umple, se oferă consistență). **Valorația** este haina pe care o îmbracă un desen sau o pictură. În desen, valorația suplinește* absența culorii.
3. **Valorația** se poate realiza:
 - a. cu ajutorul **liniilor** puse una lângă alta, rar sau mai des, adică prin hașuri; acestea pot fi oblice, verticale, orizontale, paralele sau suprapuse, combinate (fig. F);
 - b. prin **suprafață**, ca element de limbaj plastic; în acest caz, spațiul plastic (fundalul) este bine gândit și i se acordă la fel de multă importanță ca celorlalte elemente, pentru a crea un tot unitar expresiv (fig. G).

Cornelis van Noorde, *Vedere – „Klooster” din Kleverlaan* (detaliu)

Vincent van Gogh, *Peisaj pe vreme de furtună*

APLICAȚIE

Mini-proiect: Semnătura ta/semnul tău.

Cu ajutorul creionului sau a cărbunelui, realizează un semn care te reprezintă și în care poți include (metaforic) toate trăsăturile personalității tale. Realizează valorația prin linii și/sau prin suprafață.

LECȚIA 5. Operarea cu „valoarea” ca element de limbaj în spațiul plastic. Linia valorată. Pata valorată

Linia valorată

Reamintește-ți! Subțiri sau groase, apăsate sau fine, întrerupte sau continue, liniile pot sugera senzația de: aproape sau departe, greu sau ușor, cădere sau înălțare, curaj sau timiditate, forță sau gingășie, siguranță sau nesiguranță, stabilitate sau instabilitate, agitație sau calm (fig. A).

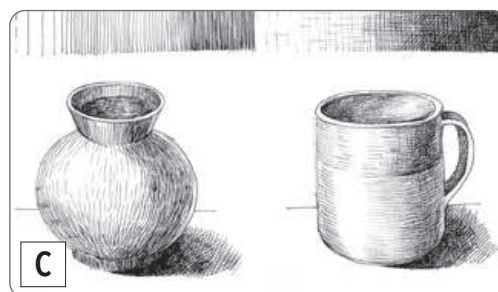
A

Shitao, *Pe cursul apei*

Atunci când linia își schimbă grosimea și sugerează volumul doar prin contur, se numește **linie modelată**; este specifică desenului. Cu ajutorul ei, punem în evidență lumina și umbra în spațiul plastic și ea devine, astfel, **linie valorată**. Pentru redarea părților luminate se folosesc linii subțiri, fine, întrerupte, iar pentru redarea părților umbrite se folosesc linii de grosimi diferite, puternice, continue. Prin trasarea paralelă sau intersectată a liniilor pe forma obiectelor (hașuri), se poate reda volumul acestora (fig. B și C). Liniile valorate amplifică* expresivitatea operelor de artă (în grafică, în pictură – fig. B, D), accentuând mesajul plastic.

B

Vincent van Gogh, *Casa Magros*

C

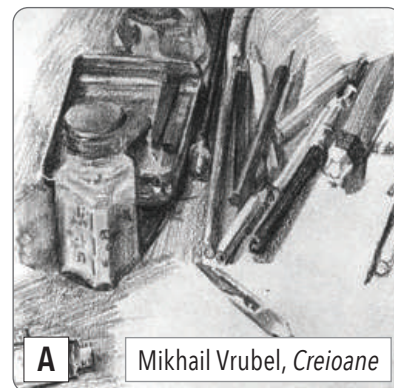
D

Bada Shanren, *Peisaj*

Pata valorată

Liniile modelate, prin repetarea lor, adică prin hașurare, devin modul și se numesc linii modulate; acestea sunt specifice desenului pictural. Uneori, liniile modulate sunt desenate atât de des, încât, pe anumite zone, au aspect de pete valorice (fig. A). Observă petele de culoare așezate pe suport, cu pensula, în peisajul realizat de John Constable (pictor englez, 1776–1837) (fig. B). Ele nu sunt uniforme, plate. Poți distinge cu ușurință mai multe feluri de albastru și de ocru, mai deschise sau mai închise. **Petele valorate** au fost obținute prin amestecul culorilor albastru și ocru cu alb și negru. Pictorul a vrut să transmită o emoție de aceea a folosit valoarea, ca element de limbaj plastic.

Mikhail Vrubel, *Creioane*

John Constable, *Stonehenge*

Valoarea reprezintă gradul de luminozitate sau de întunecime al unei suprafețe colorate sau necolorate. Amestecând, de exemplu, albastru cu alb și cu negru, îi vom schimba valoarea. Din amestecul realizat gradat rezultă o scară valorică (fig. C).

APLICAȚII

1. **Mini-proiect: Semnătura ta/Semnul tău** – Continuă mini-proiectul început la lecția 1.
2. Realizează scara valorică a unei culori, la alegere, prin deschidere cu alb și închidere cu negru. Pune lucrările în Portofoliu.

RECAPITULARE ȘI EVALUARE

Recapitulează alături de o colegă/un coleg (în pereche) ceea ce ai învățat pe parcursul Unității I – *Delicatețe*. Puteți proceda astfel: unul dintre voi citește informațiile din rubrica *Informații noi*, iar celălalt pune întrebări.

(Auto)Evaluare

Pe parcursul evaluărilor din acest manual vei întâlni mai multe feluri de cerințe. Unele pot fi întrebări la care va fi nevoie să dai răspunsuri prin enunțuri scurte, ca în exemplul 1. Altele vor fi cerințe la care va fi nevoie să răspunzi prin cuvinte, ca în exemplul 2.

EXEMPLUL 1

Întrebare: Ce ai aflat despre cărbunele pentru desen în lecția 4?

Răspuns: Cărbunele pentru desen a fost utilizat din cele mai vechi timpuri/de când oamenii desenau pe pereții peșterilor.

EXEMPLUL 2

Cerință: Spune cum se poate deschide o culoare?

Răspuns: cu alb

(Auto)Evaluează-te: răspunde la întrebări, verifică corectitudinea răspunsurilor recitind informațiile de la paginile recapitulate și notează fiecare răspuns corect cu ajutorul punctajului dat. Adaugă două puncte din oficiu.

0,5 p

0,5 p

1,5 p

2 p

1 p

1 p

1,5 p

1. Privește cu atenție imaginea alăturată și spune:
 - a. ce elemente de limbaj plastic au fost folosite;
 - b. ce mesaj crezi că transmite lucrarea.
2. De ce depinde gradul de expresivitate plastică? (câte **0,5 p** pentru fiecare răspuns)
3. Cum se poate realiza valorația? (câte **1 p** pentru fiecare răspuns)
4. Care este rolul liniilor valorate în spațiul plastic?
5. Cum se obțin petele valorate?
6. Prezintă colegilor mini-proiectul *Semnătura/Semnul tău*. Explică, folosind cel puțin trei argumente despre modul în care ai folosit informațiile pe care le-ai aflat despre valorația prin linie și suprafață, în creion și cărbune. (câte **0,5 p** pentru fiecare răspuns)

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului*, în care vei bifa răspunsurile care ți se potrivesc cel mai bine. După completare, verifică împreună cu profesoara ta/profesorul tău dacă ai apreciat și dacă te-ai autoevaluat corect. Pune fișa și (Auto)Evaluarea de la această unitate în Portofoliu.

Vincent van Gogh, *Peisaj*

II

FLEXIBILITATE

Privește cu atenție detaliul din lupă și spune:

- Ce vezi?
- Ce crezi că reprezintă?
- Ce te face să spui acest lucru?
- Ce te întrebi?
- Ce conexiuni poți face între culoare și *Flexibilitate*?

Competențe
specifice:

1.2; 1.3; 2.1;
2.2; 3.1.

Identifică în reproducere detaliul pe care l-ai observat la pagina 23. Detaliul reprezintă un fluture amiral (*Vanessa atalanta*).

În picturile olandeze și flamande din secolul al XVII-lea, vei vedea deseori fluturii amiral. Ei reprezintă în aceste picturi simbolul sufletului, dar și al ciclicității vieții, al renașterii și al învierii.

**În această unitate
vei învăța despre:**

Lecția 1. Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică

Lecția 2. Contrastele cromatice ca mijloace de expresie plastică

Lecția 3. Game cromatice

Lecția 4. Acorduri cromatice.
Dominanta cromatică

Lecția 5. Tratarea picturală

Lecția 6. Tratarea decorativă

LECȚIA 1. Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică

Contrastul valoric în desen

Privește cu atenție în jurul tău. Știi deja din clasa a V-a că obiectele (și nu numai) au o parte mai luminată și o parte mai umbră. Acest fenomen se observă în orice perioadă a zilei, dar și noaptea. Atunci când este foarte multă lumină, diferența, respectiv contrastul între lumină și umbră se vede mai clar.

Termenul de „**contrast**” face referire la două sau mai multe elemente ce sunt puternic opuse.

Pentru a realiza un **contrast valoric în desen**, poți să urmărești pașii de mai jos:

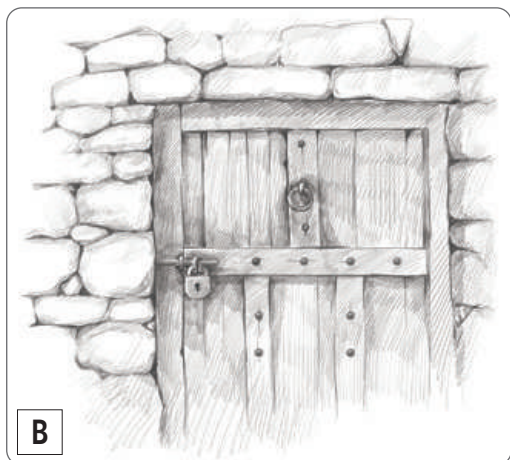
1. stabilește subiectul lucrării și schițează-l cu linii subțiri;
2. alege ce elemente au valori deschise sau mai închise, care sunt albe, gri sau negre și hașurează-le;
3. alege suprafețele luminate și umbrite.

Suprafața luminată se hașurează cu ajutorul liniilor foarte subțiri, uneori întrerupte, rare. Zona mai întunecată (de umbră) se sugerează cu ajutorul liniilor puternice, groase, apăsate, dispuse în hașuri foarte dese (fig. A, B).

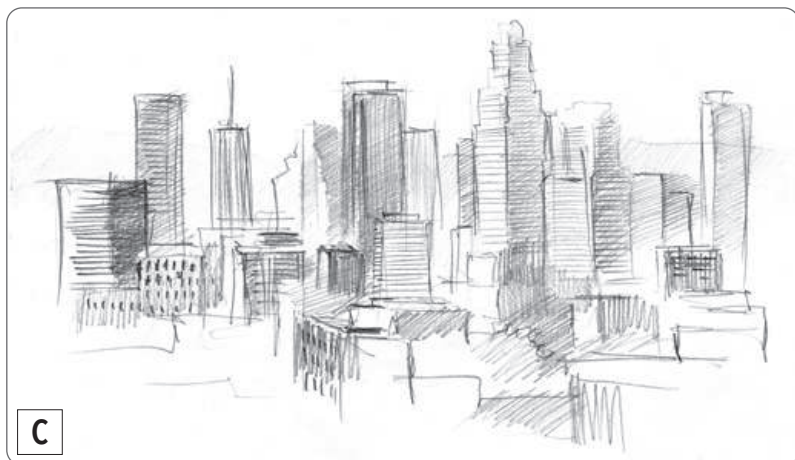
Atenție! Cu ajutorul contrastului valoric poți să redai apropierea sau depărtarea. Tot ce este aproape are un contrast mai puternic între lumină și umbră, iar atunci când este departe, contrastul se atenuează (fig. A, C).

A

B

C

APLICAȚIE

Amintește-ți (uită-te pe fotografii) de un loc frumos pe care l-ai vizitat. Realizează un desen în care să redai imaginea din fotografie sau un detaliu. Lasă-te inspirat de imaginile din lecție. Pune lucrarea în Portofoliu.

Contrastul valoric în pictură

Gândește-te la următorul citat:
Nu-ți fie frică de umbră. Înseamnă doar că este o lumină în apropiere.
(Amy Lee). Discută cu un coleg și argumentează-ți opinia.

Ai învățat, în lecția 5 din unitatea I, despre valoare că reprezintă gradul de luminozitate sau de întunecime al unei culori.

Pentru a obține **un contrast valoric în pictură**, se folosește aceeași culoare, care se aplică mai diluată sau deschisă cu alb – pentru lumină – și mai intensă sau închisă cu negru – pentru umbră (fig. **A**). Se obține un contrast de valoare și atunci când se pune negru alături de gri, alb alături de negru sau când se aduc împreună negrul, griul și albul (fig. **B**). Verdele închis și verdele deschis alăturate vor contrasta prin valoare, unul fiind de o intensitate mai scăzută decât celălalt (fig. **C**). Același lucru se poate spune despre toate culorile.

APLICAȚII

1. Privește cu atenție imaginile din lecție și discută cu un coleg sau cu o colegă despre modul în care artiștii au realizat un contrast valoric în culoare.
2. Realizează o pictură cu subiect la alegere, în care să folosești contrastul valoric. Poți să te inspire din imaginile **A, B, C**. Pune lucrarea în Portofoliu.

LECȚIA 2. Contrastele cromatice ca mijloace de expresie plastică (conform Teoriei constructive despre culoare)

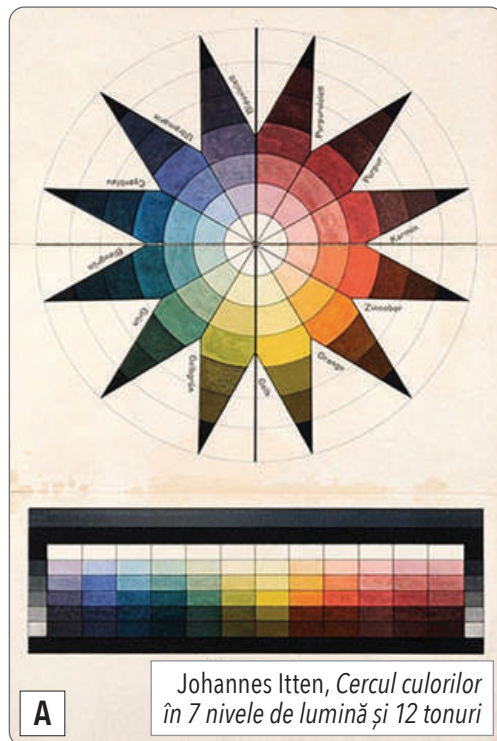
Reflectează și discută cu o colegă/cu un coleg despre afirmațiile: *Regatul culorilor are în el posibilități nesfârșite de studiu/ cercetare. Fiecare culoare este un univers în sine.* Johannes Itten

Pornind de la teoriile despre culori dezvoltate de alți pictori înaintea lui, **Johannes Itten** a creat steaua culorilor (fig. A) și a identificat **șapte contraste cromatice**: contrastul culorilor în sine, contrastul cald-rece, contrastul clar-obscur, contrastul complementarelor, contrastul simultan și succesiv, contrastul de calitate și contrastul de cantitate.

Într-o operă de artă pot apărea simultan mai multe contraste.

1. Contrastul culorilor în sine (fig. B) se obține prin **alăturarea culorilor pure**. Pentru a-l reprezenta sunt necesare cel puțin trei culori. Diversitatea expresiei se obține și prin modificarea valorilor culorilor sau a proporțiilor cantitative. Alăturarea nonculorilor (alb și negru) amplifică expresivitatea contrastului în sine.

2. **Contrastul cald-rece** (fig. C). Fiecare culoare se poate încălzi sau răci prin două moduri:

a. **juxtapunerea* a două culori**. De exemplu: roșu alăturat cu galben se va răci, dar roșu lângă albastru se va încălzi.

b. **amestec fizic**. De exemplu: verdele poate fi cald, dacă rezultă dintr-un amestec fizic cu mai mult galben (verde gălbui) sau poate fi rece, dacă conține mai mult albastru (verde albastrui).

3. **Contrastul clar-obscur** (fig. D) sau închis-deschis se obține prin alăturarea unor **culori cu valori tonale diferite** (perspectivă tonală). Contrastul dintre lumină și umbră are efectul de construire a formelor și redare a volumelor.

C

Paul Gauguin, *Bonjour, Monsieur Gauguin*

D

Rembrandt, *Furtună pe Marea Galileii*

4. **Contrastul complementarelor** (fig. E). Pe cercul cromatic, culorile complementare sunt diametral opuse, motiv pentru care alăturarea a două culori complementare pure va produce un contrast violent, strident*. Pentru a tempera* contrastul, trebuie să **înru-dim complementarele** între ele. Spre exemplu: amestecând roșu cu o cantitate mică de verde, înseamnă că stabilim o analogie* și se produce un contrast armonios.

E

Paul Cézanne, *Mere și biscuiți*